

bovendien ten doel gesteld, het Britse *Empire* ongeschonden in stand te houden. De *Labour*-partij meende evenwel dat serieus moest worden nagegaan of een accoord met de Brits-Indische nationalistten mogelijk was en op aandrang van haar vertegenwoordigers in het *War Cabinet* ging Churchill na het verlies van Singapore, toen zijn positie danig verzwakt was en een Japanse invasie van Brits-Indië verre van denkbeeldig leek, er accoord mee dat de socialist *Sir* Stafford Cripps, die ambassadeur in Moskou was geweest, naar Brits-Indië zou vertrekken teneinde er na te gaan of de Brits-Indische nationalistten en de Britse regering het eens konden worden.

In maart en begin april '42 verbleef Cripps drie weken in Brits-Indië. Het aanbod dat hij er deed, was dat Groot-Brittannië het zelfbeschikingsrecht van Brits-Indië zou erkennen (het zou dus desgewenst uit het *Empire* kunnen treden), dat er na afloop van de oorlog een grondwetgevende vergadering zou bijeenkomen en dat, nog tijdens de oorlog, in de centrale regering, die onder toezicht zou blijven staan van de Britse *Vice-Roy*, vooraanstaande leden van de Brits-Indische *Congress*-partij als ministers zouden worden opgenomen, evenwel niet met portefeuilles van wezenlijke betekenis. Van haar kant zou de *Congress*-partij zich dan achter de Britse oorlogsinspanning moeten scharen.

Dit aanbod ging de *Congress*-partij niet ver genoeg: zij had er geen vertrouwen in dat Groot-Brittannië, als het de oorlog won, werkelijk bereid zou zijn de politieke macht in Brits-Indië aan haar over te dragen en zij had bovendien fundamenteel bezwaar tegen een belangrijke voorwaarde die Cripps aan die overdracht verbond: dat zij het recht erkende van delen van Brits-Indië die in hoofdzaak door Moslems werden bewoond, om zich van een onafhankelijk India af te scheiden wanneer in die delen bij een volksstemming zou blijken dat de bevolking er in meerderheid niet voor voelde deel te gaan uitmaken van een staat die door Hindoes zou worden gedomineerd. Die voorwaarde was door Cripps gesteld omdat gebleken was dat talrijke Moslems, aanhangers van Mohammed Ali Jinnah's *All India Moslem League*, de pretentie van de *Congress*-partij, dat zij heel Brits-Indië vertegenwoordigde, afwezen.

Hoewel de Amerikanen zich moeite gaven, een accoord tussen Cripps en de *Congress*-partij te bevorderen, keerde Cripps, zoals Churchill verwacht had, met lege handen naar Londen terug: de *Congress*-partij had zijn voorstellen verworpen, zulks ook conform het advies van de grote voorman van het Brits-Indisch nationalisme, Gandhi. Deze had zich op het standpunt gesteld dat men van de Britten maar één ding moest vragen: dat zij onmiddellijk Brits-Indië zouden verlaten, en na de mislukking